

amb reserva, en un article a part (n.º 1126; articles reunits en el *REW*). Hi havia posat una cua (sens dubte afegit d'última hora, poc sospesat) suggerint que l'oc. *lifre/lefre* i cat. *llefre* «sembla enllaçar-se semànticament amb aquestes formes italianes», si bé expressant quant al nostre un gran dubte, per raons de tipus «historisch».

S'entén, doncs, que M-L. ja reconeix que un mot cat.-oc. no pot venir del longobard o alt-alemany. Però és que no és solament per això que calia declarar-se escèptic, sinó perquè aquí no hi ha ni tan sols la temptadora proximitat semàntica que induïa a fer venir de l'alt-alemany les formes alt-italianes: és evident que l'única cosa a fer era declarar impossible la idea. Moll s'hi agafà en el seu Supl. (n.º 1971 i en l'*AlcM*) donant l'etimologia «germànica» com a certa i afegint-hi els corollaris que recollirem infra. Però es veu que no féu més que augmentar els dubtes insuficients de M-L.: car aquest en el *REW* no fa cap cas de la nota de Moll (en contra del que fa sistemàticament, sempre que les troba sostenibles).

Que és insostenible salta a la vista, no sols des del punt de vista romànic, sinó encara més des del germànic. No cal dir que en germànic el mot només significa 'llavi'; però, de més a més, la forma germànica és enterament incompatible amb la del cat.-oc. i amb totes les formes romàniques. En el conjunt del germànic es tracta quasi pertot d'un tipus germànic comú *LEPJAN* > *lippja* (al. *lippe*, angl. *lip*, ags. *lippa*, esc. *læpi* etc.); aquest ha de tenir -p- a tot el germànic, no pas -f-. Cert que hi ha una variant morfològica, molt més limitada, *LEPAS*- (Kluge-M., s. v. *lefze*, *loppe*), pròpia d'una àrea germànica continental, la -s del qual podia passar per rotacisme a -r i en alt-alemany li corresponia canviar la -p- en -f-: en efecte en un dels textos de l'alt-alemany antic (el *Tatian*) apareix la forma *leffur*; la major part mantenen la -s, com *lefs* en el *Williram*. Però és clar que en tots els altres dialectes germ. del Continent [b.-al., neerl., frisó etc.] es manté també la -p- sense canviar en -f-. Era sobre la hipòtesi que en longobard hi hagués hagut una forma com la del *Tatian* que M-L. havia proposat aquell suport alt-italià per a la inversemblant etimologia dieziana del fr. *balafre*.

Hipòtesi ja incertíssima quant al longobard; i que fins si fos admesa per al longobard, en cap cas podia tenir cap aplicació a la llengua d'oc o el català, llengües en les quals un longobardisme és inconcebible. En realitat totes dues etimologies eren, doncs, bastant eixelebrades. I que una cosa així pugui servir per explicar el mot cat.-oc. és simplement fantàstic. No hi perdem més temps.

El que havia perdut de vista tothom és que en basc hi ha un mot segurament emparentat amb el cat.-occità. Que les formes d'aquest mot en part hagin vingut a allunyar-se bastant de les formes i accs. del nostre, no ens preocupa tractant-se d'una llengua tan atomitzada dialectalment, i de tendències diferents de les nostres, en tant que les diferències de forma obeeixin a les normes de la fonètica històrica i que en el pro-

cés de remuntar-les històricament anem acostant-nos a un original comú, i no pas allunyant-nos-en, com en les etimologies rebutjades.

En efecte, aquest és el cas. Havent-hi la substitució normal de f per p en tots els parlars moderns de la llengua basca, és d'esperar que en el nostre mot vegem pertot formes basques amb -p-: en el basc roncalès *napur* és «golos» i, amb palatal hipocorística, *ñapur*, documentat, no sols en el Roncal, sinó a tota la Bena-parra i la Sule: el defineixen per «attiré par la friandise», i en el Baztan *napur* és «ganado que invade los cercados»: golafre bestiar!; bnav. *ñaphur* «adj. état d'un animal disposé ou habitué à franchir les clôtures ou à s'introduire dans des enclos pour satisfaire sa gourmandise» (Salaberry). Però també hi ha formes amb l-, i en sorprenem una en la novel·la *Landibar* d'Eleizalde (Vitòria 1918, p. 278), quan un personatge engega un reneç obscè: «—100.000 pesetas le darán por un arlo <“heredad”> que no vale tampoco 60 séntimos, *lapur alua!*»: tot remetent-nos a l'article d'Azkue («*alu* 'verenda mulieris': 'voz baja, mal sonante'») no ens explica Urquijo (*RIEB* xi, 115) si hem d'entendre 'golafre cony!' o 'cony lladregot!', que ben mirat tant se val: que a tots els bascos, com a nosaltres, quan renequem, ens ve a la boca el nom de la vulva, ens ho confia Mitxelena: «me sorprendí poco después pronunciando *alua!* con indignación» (*FonHiVca.*, 2, 550, § 16.9).

Però també és veritat que el mot es conserva fortament amb la l-, en un significat prou diferent: *lapur* 'lladre' a Guipúscoa, Biscaia i Alta Navarra, i amb la variant en -n- trobem *napur* 'lladre' el 1713 en el guipuscoà *Otxoa* de Arín (Mitxelena, *FoHiVca.*, p. 324); el compost *txori-lapur* és l'esperver (pròpiament 'devorador de moixons') en el guipuscoà de la Burunda (a Ziordia, segons el Supl. d'Azkue).⁴ L'enllaç amb el mot cat.-oc. induiria a admetre que la -p- i la u no fossin elements més antics que la f i el vocalisme zero de (*l*)*efre*; i realment sembla haver-hi en basc mateix un cas supervivent, amb aquestes característiques fonètiques, en el verb *ñaflatzea* «comer con gusto» en el suplement del navarrès Arakistain (1745), estudiat per Mitxelena (com nota aquest en *FoHiVca.*, p. 553).

També n'hi ha amb -ar, i amb el significat material de cosa greixosa, en el basc oriental: ronc. *begi-lapar* «legaiñoso» (pròpiament 'greixós d'ulls') i *lapharro* o *laphartsü* «chassieux» en el suletí NE. (Zalgize), d'on es degué extraure el suletí comú *laphar* 'lleganya' (Azkue 561, *Lhande* 697, per a l hipocorística cf. Mitxelena, *FoHiVca.*, 195). I el que passa en basc tan sovint, que els extrems geogràfics es toquen, es dona també en aquest cas, car a l'Oest del biscaí (Orozko, Txorierrri) reapareix *lapar* amb el sentit de «residuo, escoria o heces de los panales de la cera» (*Azkue*, 525b): substància greixosa a tot ser-ho.

En posició inicial de paraula veiem en basc un gran nombre de paraules que comencen adés amb n-, adés amb l-: *neurri/leurri* «medida», *nasai/lasai* «ancho, cómodo, holgado», en els quals la prioritat de la forma amb n- sembla segura: en aquell perquè *neurri*